

Pravnik

2007

Istaknuti
pravnici

Bogdan Zlatarić (1912.-1977.)

Prije trideset godina hrvatska kaznenopravna znanost ostala je bez jednoga istaknutog profesora s međunarodnom reputacijom – Bogdana Zlatarića. Rodio se 1912. godine, a 1937. diplomirao na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i prema tadašnjem sustavu stekao zvanje doktora prava. Nakon toga se dvije godine usavršavao u *Institut de droit comparé* u Parizu. Po povratku u Jugoslaviju najprije je radio kao sudac, a zatim je postao savjetnik u Ministarstvu pravosuđa. Na Pravnom fakultetu u Zagrebu počinje predavati u početku kao honorarni nastavnik - od 1954., kada je održao nastupno predavanje pod naslovom *Nove tendencije u suvremenoj nauci krivičnog prava* (koje je zatim i objavio), ali se ubrzo definitivno zapošljava na fakultetu - 1957. kada je bio izabran za izvanrednog profesora kaznenog prava. Već godinu dana kasnije zajedno s profesorom Vladimirom Bayerom osnovao je poslijediplomski studij iz kaznenopravnih znanosti (kao tzv. treći stupanj), koji je danas najstariji pravni poslijediplomski studij u Hrvatskoj – bilježi već pola stoljeća tradicije.

O njegovoj izvrsnosti u nastavnoj djelatnosti svjedoče oni koji su imali prilike slušati njegova predavanja: „Bogdan Zlatarić bio je omiljen i popularan među svojim studentima“¹; „...predavao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu kao redoviti profesor, okružen brojnim njemu privrženim studentima, koji su cijenili njegova originalna, životna predavanja - ispunjena praktičnim prikazima i pravničkim moralom“²; „nastava na tzv. trećem stupnju dala je prilike da se iskaže njegov svestrani talent nastavnika i znanstvenog radnika, da se u nezaboravnim diskusijama i seminarima, u slobodnim improvizacijama nad slučajevima iz prakse, pokaže u svom sjaju njegova erudicija i pravna kultura. Šarm i dubina kojom je vodio i zaključivao takve diskusije bile su najsvidljivije točke poslijediplomskog studija za svakog polaznika. Njegovo izlaganje razvoja krivičnopravnih ideja i nekih odabranih poglavlja krivičnog prava ostaju neponovljivi za dugo vremena“³; „Zbog svoje široke pravne kulture i erudicije, lucidnosti i oratorskih sposobnosti bio je rado viđen gost na mnogim katedrama domaćih i stranih fakulteta, međunarodnim kongresima, stručnim sastancima i raznim pravnim skupovima ... Za svoje učenike i mlađe kolege uvijek je pokazivao mnogo razumijevanja, stimulirao ih i podsticao u radu“⁴; „Prof. Zlatarić je znao složena teorijska pitanja i osnovne institute prikazati jednostavno i jezgrovito, više puta popraćeno tužnim i veselim slikama iz života suca krivičara“⁵.

Međunarodnu reputaciju stekao je kao sudionik brojnih međunarodnih skupova u oblasti kaznenog prava. Kao ekspert za međunarodno kazneno pravo sudjelovao je u donošenju niza međunarodnih konvencija: *Konvencija o kažnjivim djelima i nekim drugim*

¹ Horvatić Ž., U povodu dvadesete godišnjice smrti prof.dr. Bogdana Zlatarića, HLJKPP, 2/1997., str. 354.

² Jescheck H.H., Zlatarić zum Gedächtnis, ZStW, 2/1977 (89. Band), str. 473-474.

³ Bačić F. - Šeparović Z., Život i rad profesora Bogdana Zlatarića, ZPFZ, str. 161

⁴ Carić A., In memoriam prof. dr. Bogdan Zlatarić, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 1977., str. 269.

⁵ Bačić F., (Marginalije uz novi Kazneni zakon), HLJKPP, 2/1997, str. 419.

radnjama počinjenim u zrakoplovima (Tokio, 1963.), *Konvencija o suzbijanju nezakonite otmice zrakoplova* (Haag, 1970.) te *Deklaracije o zaštiti svih osoba od mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kazne* (Rezolucija UN 3452(XXX) iz 1975.). Zbog svog doprinosa razvitku međunarodnoga kaznenog prava, 1969. bio je izabran za generalnog tajnika *Association Internationale de Droit Pénal* (AIDP). Veliko znanje iz oblasti međunarodnoga kaznenog prava želio je pretočiti u pisano djelo, ali ga zbog smrti nije uspio ostvariti – objavljen je posthumno manji dio (*Međunarodno krivično pravo, Prvi dio: rasprostranjenost represivne vlasti države*, 1979.). Također, bio je jedan od utemeljitelja *Istituto Superiore Internazionale di Scienze Criminali* (ISISC) 1972. u Sirakuzi te dugogodišnji suradnik u *Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht* u Freiburgu.

Držao je predavanja u više zemalja, a posebno su vrijedna njegova predavanja iz međunarodnoga kaznenog prava koja je održao kao gostujući profesor u Parizu (u njegovoj »duhovnoj domovini«) te Kairu. Upravo je iz drugog ciklusa predavanja za doktorande u Kairu nastala izvrsna monografija *Participation Criminelle*, gdje je obradio složenu problematiku sudioništva u kaznenom djelu.

Od 1950. prof. Zlatarić aktivno sudjeluje u reformiranju jugoslavenskoga kaznenog prava⁷, pri čemu treba istaknuti Krivični zakonik iz 1951. te Krivični zakon SFRJ i Krivični zakon SR Hrvatske, čije stupanje na snagu (1. srpnja 1977.) nije doživio. Ti zakoni su, uz neke izmjene, 1991. preuzeti u kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske. Međutim, treba reći da se i u važećem Kaznenom zakonu iz 1997. „neizmijenjeni nalaze neki dijelovi koje je 1976. zamislio i napisao osobno prof. Zlatarić“⁸. Uz to, njegova je koncepcija o kaznenoj odgovornosti maloljetnika izražena u noveli KZ-a iz 1959. i „*danās poslije toliko godina svježā, živa i aktualna i u temeljima je i novog Zakona o sudovima za mladež*“⁹. Uz pedesetgodišnjicu smrti Franza von Liszta napisao je da takve godišnjice »nisu samo povod da izrazimo dužno poštovanje i osvježimo uspomenu na djelovanje i djela priznatih i zaslužnih ličnosti. To su istom prilika koje se ne bi trebalo odreći, naimē, da se preispita utjecaj njihovih ideja na suvremenost«¹⁰. Tako iz onoga što smo ovdje iznijeli povodom 30. godišnjice njegove smrti, nedvojbeno proizlazi da se i u današnjem hrvatskom kaznenom zakonodavstvu još uvijek osjeća snažan Zlatarićev utjecaj. O problemima s kojima se susretao tražeći bolja zakonska rješenja, prof. Zlatarić pisao je u nizu stručnih i znanstvenih radova koji i danas zauzimaju veoma važno mjesto u hrvatskoj kaznenopravnoj literaturi.

Prof. Zlatarić želio je zaokružiti svoj opus pisanjem udžbenika iz kaznenog prava, ali ga nažalost nije uspio dovršiti – objavio je samo dio – *Krivično pravo, opći dio, I. svezak, Uvod i Krivični zakon*. Međutim, svoje svestrano poznavanje kaznenopravne teorije i prakse pokazao je u čuvenom djelu *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni I. i II.* (1956. i 1958.), koje je ostalo njegovo kapitalno djelo. Uz kvalitetan kritički pristup sudskoj praksi, u djelu nalazimo i poredbenopravne analize, a njegov bezvremenski karakter očituje se u činjenici da se ova dva sveska mogu naći „i danas na radnom stolu ne malog broja sudaca, državnih odvjetnika i odvjetnika“¹¹. Razlog tome je prije svega jednostavnost i preciznost u pisanju, zbog čega ga i današnje generacije studenata koriste pri izradi svojih seminarskih i diplomskih radova. Još jedno korisno djelo za studente i pravnike napisao je u koautorstvu s profesorom Mirjanom Damaškom: *Rječnik krivičnog prava i postupka* 1966.

⁶ Jescheck, op.cit. str. 474.

⁷ „Bio je prof. Zlatarić motor i mozak za izradu našeg kaznenog zakonodavstva. Bez njega bivše savezno ministarstvo pravosuđa bilo je nemoćno.“ (Bačić, op.cit., str. 419.)

⁸ Horvatić, op.cit., str. 354.

⁹ Bačić, op.cit., str. 419-420.

¹⁰ Zlatarić, *Uz pedesetgodišnjicu smrti Franza von Liszta*

¹¹ Novoselec P., (Novo hrvatsko prometno kazneno pravo), HLJKPP, 2/1997., str. 437.

Ovdje smo spomenuli samo neke Zlatarićeve radove, jer njegov znanstveno-stvaralački opus nije ni moguće u ovako kratkom tekstu u cjelini prikazati. Na kraju bismo posebno željeli staknuti Zlatarićev doprinos razvitku ljudskih prava. U pojedinim njegovim radovima vidi se njegova osjetljivost za tu problematiku, a treba imati u vidu da se tada sustav zaštite ljudskih prava tek počeo izgrađivati i bio je još na veoma niskim granama. Međutim, to ga nije pokolebalo da znalački, pa čak i vizionarski promišlja i piše o tome. Tako je, primjerice, Zlatarić vrlo rano (1966.) postavio pitanje opravdanosti smrtno kazne (bar u vrijeme mira)¹² na *Petom savjetovanju Jugoslavenskog udruženja za krivično pravo i kriminologiju* u Ohridu, koje je zbog toga imalo i svjetski odjek, ali nije utjecalo na tadašnjeg zakonodavca. Svoje stavove je vrlo jasno izrazio riječima: »Ne može biti nikakve sumnje, da je koncept o ljudskim pravima i slobodama postao jedan od temelja suvremene civilizacije, bez obzira na konkretno društvo i političko uređenje pojedinih država današnjice. Taj koncept postao je u neku ruku sastavni dio savjesti čovječanstva...«¹³.

¹² Koliko je ovo pitanje bilo rano postavljeno svjedoči, primjerice, činjenica da je Protokol 6. uz *Europsku konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama*, koji ukida smrtnu kaznu u vrijeme mira donesen tek 1983., a Protokol 13. koji donosi apsolutno ukidanje smrtno kazne tek 2002.

¹³ Zlatarić B., *Ljudska prava i jugoslavensko krivično pravo*, Arhiv za pravne i društvene nauke, br. 3-4, 1968., str. 307.

